

Państwowe
Gospodarstwo Wodne
Wody Polskie

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
KRAJOWEGO PROGRAMU OCZYSZCZANIA
ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH
W 2024 ROKU**

Warszawa, grudzień 2025 r.

Spis treści

Spis treści.....	2
I. Realizacja gospodarki ściekowej w Polsce	3
I.1. Wymogi wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej	3
I.2. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych	4
I.3. Aktualizacje Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.....	5
I.4. Ustanowienie priorytetów dla aglomeracji	6
II. Sprawozdawczość z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych	6
II.1. Podstawa prawna	6
II.2. Metodyka opracowania sprawozdania z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w 2024 roku	7
III. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w roku 2024.....	8
III.1. Sposób przedstawienia wyników	8
III.2. Aglomeracje – dane podstawowe	9
III.3. Zbiornice sieci kanalizacyjne	10
III.4. Oczyszczalnie ścieków komunalnych.....	11
III.5. Gospodarka osadowa	12
III.6. Finansowanie inwestycji.....	15
IV. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w latach 2003-2024	17
IV.1. Zakres rzeczowy i finansowy zrealizowanych inwestycji	17
IV.2. Ocena inwestycji w aspekcie wypełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG	18
V. Podsumowanie.....	21
VI. Załączniki	23

I. Realizacja gospodarki ściekowej w Polsce

I.1. Wymogi wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej

Zgodnie z postanowieniami Traktatu akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej (Załącznik XII) wymagania dotyczące systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych wynikające z dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135 z 30.05.1991, str. 40, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 26, Dz. Urz. WE L 67 z 07.03.1998, str. 29 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 27, Dz. Urz. UE L 284 z 31.10.2003, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 447, Dz. Urz. UE L 311 z 21.11.2008, str. 1, z późn. zm. i Dz. Urz. UE L 353 z 28.12.2013, str. 8) zwanej dalej „dyrektywą 91/271/EWG” powinny być wdrożone **do 31 grudnia 2015 r.**

Polska wdraża wymagania ww. dyrektywy zgodnie z następującymi celami pośrednimi:

1. **do 31 grudnia 2005 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna była być osiągnięta w **674** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **69%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
2. **do 31 grudnia 2010 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna była być osiągnięta w **1 069** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **86%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji,
3. **do 31 grudnia 2013 r.** zgodność z dyrektywą 91/271/EWG powinna była być osiągnięta w **1 165** aglomeracjach, z których ładunek zanieczyszczeń biodegradowalnych stanowi **91%** całkowitego ładunku zanieczyszczeń tego typu pochodzącego z aglomeracji.

Przepisy dyrektywy 91/271/EWG zostały implementowane do prawa polskiego. Całość zagadnień związanych z gospodarką wodno-ściekową regulowana jest ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960) zwaną dalej „Prawem wodnym”, a także rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1311)¹⁾, rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 27 lipca 2018 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszarów i granic aglomeracji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1586) a także w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2025 r. poz. 733).

Zgodnie z przepisami aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej co najmniej 2 000, powinny być wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, zakończone oczyszczalniami ścieków lub końcowym punktem zrzutu.

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (dalej także KPOŚK, Program). Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków przez realizację ujętych w nim inwestycji, a co za tym

¹⁾ Rozporządzenie weszło w życie 16 lipca 2019 r.

idzie – ochrona środowiska wodnego. **Aktualnie założenia KPOŚK bazują na art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG.** Oznacza to stosowanie podwyższonego usuwania biogenów **we wszystkich oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 9 999 RLM.**

I.2. Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych jest dokumentem strategicznym, w którym oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich (o RLM powyżej 1 999) w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Jednocześnie, zgodnie z postanowieniami dyrektywy 91/271/EWG, warunkami koniecznymi do spełnienia przez aglomerację są następujące wymogi tej dyrektywy:

- 1. Wyposażenie aglomeracji** w systemy zbierania ścieków komunalnych gwarantujące blisko 100% poziom obsługi. Oznacza to wyposażenie w sieć kanalizacyjną co najmniej na poziomie 98% RLM, przy czym pozostałe 2% jest mniejsze niż 2 000 RLM i musi być oczyszczane w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska, jak dla całej aglomeracji.
- 2. Wydajność oczyszczalni** ścieków w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze.
- 3. Standardy oczyszczania** ścieków w oczyszczalniach uzależnione są od **wielkości aglomeracji**. Jakość ścieków oczyszczonych odprowadzanych z każdej oczyszczalni jest zgodna z wymaganiami Prawa wodnego i rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1311). **W każdej oczyszczalni zlokalizowanej na terenie aglomeracji powyżej 9 999 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów.**

Zgodnie z wymaganiami prawa oraz interpretacją Komisji Europejskiej należy tak planować granice aglomeracji, aby w jak największym stopniu cały produkowany przez aglomerację ładunek ścieków był zbierany siecią kanalizacyjną i odprowadzany do oczyszczalni ścieków. **Dlatego w aglomeracjach ujętych w KPOŚK powinien zostać osiągnięty blisko 100% poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi (% RLM korzystających z systemu kanalizacyjnego).** Pozostali mieszkańcy aglomeracji, **nieobsługiwani przez zbiorcze systemy kanalizacyjne, będą natomiast korzystać z innych systemów oczyszczania ścieków.** Oznacza to, że cały ładunek zanieczyszczeń powstających w aglomeracji powinien być gromadzony i doprowadzany do oczyszczalni obsługującej aglomerację, bądź usuwany w innych systemach oczyszczania ścieków (pojedyncze systemy lub inne właściwe systemy), zapewniających ten sam poziom ochrony środowiska.

KPOŚK został zatwierdzony przez Radę Ministrów 16 grudnia 2003 r. Program ten zawierał wykaz 1 378 aglomeracji o RLM $\geq 2\,000$, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach w terminie do końca 2015 r. Program został opracowany na podstawie danych z 2002 r.

I.3. Aktualizacje Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

Obowiązek aktualizacji KPOŚK wynika z art. 96 Prawa wodnego, według którego kolejne aktualizacje są dokonywane co najmniej raz na 4 lata. Dotychczas KPOŚK został zaktualizowany 6 razy. Poniżej opisane zostały wszystkie aktualizacje KPOŚK, które zatwierdziła Rada Ministrów.

1. AKPOŚK 2005 – Pierwsza aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 7 czerwca 2005 r.

Celem pierwszej aktualizacji było zweryfikowanie i zaktualizowanie potrzeb aglomeracji ujętych w KPOŚK oraz aglomeracji nowo utworzonych, w zakresie inwestycyjnym i finansowym. AKPOŚK 2005 zawiera 1 577 aglomeracji. Podstawą aktualizacji były dane z 2004 r.

2. AKPOŚK 2009 – Druga aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 2 marca 2010 r.

W ramach AKPOŚK 2009 dokonano aktualizacji i weryfikacji, zarówno pod względem rzeczowym jak i finansowym, inwestycji planowanych przez aglomeracje ujęte w AKPOŚK 2005 oraz nowoutworzone. Ponadto dokonano podziału inwestycji pod kątem priorytetów dla wypełnienia postanowień traktatu. Dane zawarte w AKPOŚK 2009 dotyczą stanu zaawansowania inwestycji w 2007 r. AKPOŚK 2009 obejmuje łącznie 1 635 aglomeracji, ujętych w dwóch załącznikach:

- **Załącznik 1** – Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu akcesyjnego, obejmuje 1 313 aglomeracji powyżej 1 999 RLM (łączna RLM – 44 161 819, która stanowi 97% całkowitego RLM Programu),
- **Załącznik 2** – Aglomeracje niestanowiące priorytetu dla wypełnienia wymogów Traktatu akcesyjnego, obejmuje 322 aglomeracje z przedziału 2 000 - 10 000 RLM (łączna RLM – 1 360 434, która stanowi 3% całkowitego RLM Programu).

Dodatkowo opracowano Załącznik 3 – Aglomeracje „pozostałe”, obejmujący 104 aglomeracje (łączna RLM – 474 956) nowo wyznaczone, które nie spełniły wymogów formalnych, by znaleźć się w załączniku 1 i 2. Aglomeracje te nie są wliczone do zakresu rzeczowego i finansowego AKPOŚK 2009.

3. AKPOŚK 2010 – Trzecia aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 1 lutego 2011 r.

Celem tej aktualizacji była analiza stanu zaawansowania realizacji inwestycji oraz analiza przyczyn zaistniałych opóźnień i w rezultacie ustalenie realnych terminów ich zakończenia. Sytuacja ta dotyczyła 122 aglomeracji powyżej 14 999 RLM oraz 4 aglomeracji poniżej 15 000 RLM z AKPOŚK 2009, które ze względu na opóźnienia inwestycyjne nie mogły zrealizować zaplanowanych zadań do końca 2010 r. Pozostałe informacje oraz dane pozostały w zgodzie z AKPOŚK 2009. Informacje na potrzeby AKPOŚK 2010 dotyczyły stanu realizacji inwestycji na 30 czerwca 2010 r.

4. AKPOŚK 2015 – Czwarta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 21 kwietnia 2016 r.

Najważniejszą przesłanką przeprowadzenia AKPOŚK 2015 była konieczność dostosowania KPOŚK do wymogów art. 5 ust. 2 dyrektywy 91/271/EWG. Zgodnie z założeniami i metodyką opracowania AKPOŚK 2015 w dokumencie tym zostały uwzględnione informacje dotyczące 1 502 aglomeracji o łącznej RLM aglomeracji wynoszącej 38 007 996, w tym 39 aglomeracji powyżej 150 000 RLM, stanowiących 41,3% całości RLM aglomeracji.

5. AKPOŚK 2017 – Piąta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 31 lipca 2017 r.

AKPOŚK 2017 dotyczy 1 587 aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców 38,8 mln, w których zlokalizowanych jest 1 769 oczyszczalni ścieków komunalnych. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków.

Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach piątej aktualizacji planowane jest wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji w 1 010 oczyszczalniach. Planowane jest również wybudowanie 14 661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 506 km sieci istniejącej. Potrzeby finansowe na realizację ww. przedsięwzięć wynoszą 27,85 mld zł.

6. AKPOŚK 2022 – Szósta aktualizacja KPOŚK zatwierdzona przez Radę Ministrów 5 maja 2022 r.

W dokumencie ujęte zostały 1 524 aglomeracje oraz wykaz planowanych przez nie inwestycji, które mają przyczynić się do ograniczenia zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków i ich niekorzystnego wpływu na stan środowiska wodnego.

W AKPOŚK 2022 oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Jednostki samorządu terytorialnego powinny zrealizować zaplanowane inwestycje oraz osiągnąć efekt ekologiczny do końca 2027 r. Z planów inwestycyjnych przedstawionych przez aglomeracje wynika, że w ramach AKPOŚK 2022 zaplanowane zostało wybudowanie 8 022 km sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3 173 km sieci. Ponadto planowane jest wybudowanie 60 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie 978 innych inwestycji na istniejących oczyszczalniach. Koszt inwestycji zaplanowanych przez aglomeracje i zgłoszonych do AKPOŚK 2022 wynosi 28,7 mld zł.

I.4. Ustanowienie priorytetów dla aglomeracji

W AKPOŚK 2022 aglomeracje zostały podzielone na 3 priorytety według poniższych kryteriów:

- **Priorytet I** – Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia zobowiązań akcesyjnych. Są to wszystkie aglomeracje, których RLM jest większa lub równa 100 000 ($\geq 100\,000$ RLM).
- **Priorytet II** – Aglomeracje, których RLM mieści się w przedziale równym i większym od 10 000 i mniejszym od 100 000 ($\geq 10\,000 < 100\,000$ RLM).
- **Priorytet III** – Aglomeracje, których RLM mieści się w przedziale równym i większym od 2 000 i mniejszym od 10 000 ($\geq 2\,000 < 10\,000$ RLM).

II. Sprawozdawczość z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych

II.1. Podstawa prawna

Wejście w życie ustawy Prawo wodne oraz powstanie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (dalej jako Wody Polskie) wprowadziło zmiany kompetencyjne w zakresie procesu sprawozdawczego z realizacji KPOŚK. Do końca 2017 r. Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej,

za pośrednictwem ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej, był zobowiązany do przedkładania Radzie Ministrów sprawozdania z realizacji KPOŚK w cyklu dwuletnim. Marszałek województwa ma natomiast obowiązek corocznego sprawozdawania z postępu w realizacji KPOŚK na podstawie informacji uzyskanych od samorządów.

Od 2018 r. to minister właściwy do spraw gospodarki wodnej przekłada co 2 lata Radzie Ministrów sprawozdanie z realizacji KPOŚK (art. 94 – Prawo wodne). Wody Polskie zgodnie z art. 91 ustawy – Prawo wodne, mają natomiast obowiązek corocznego sprawozdawania z postępu w realizacji KPOŚK na podstawie informacji uzyskanych od samorządów.

Tym samym Wody Polskie opracowały *Sprawozdanie z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w 2024 roku*.

Zgodnie z art. 89 ust. 1 – Prawo wodne, dokument ten zawiera informacje o:

- stanie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej, oczyszczalnie ścieków komunalnych oraz indywidualne systemy oczyszczania ścieków;
- postępie realizacji przedsięwzięć określonych w krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych;
- ilości wytworzonych w ciągu roku Mg suchej masy osadów ściekowych w oczyszczalniach ścieków komunalnych w aglomeracji oraz o sposobie zagospodarowania tych osadów;
- ilości ścieków wytworzonych na obszarze aglomeracji oraz jakości ścieków oczyszczonych i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

II.2. Metodyka opracowania sprawozdania z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w 2024 roku

Niniejsze sprawozdanie przedstawia informacje dotyczące inwestycji zrealizowanych w roku 2024 oraz ich wpływu na osiągnięcie celu wymaganego dyrektywą 91/271/EWG. Dokument powstał na podstawie danych uzyskanych od gminnych samorządów. Sprawozdanie zawiera informacje o stanie prac inwestycyjnych w zakresie gospodarki ściekowej, m.in. realizacji systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych, gospodarce osadowej oraz finansowaniu inwestycji w aglomeracjach o RLM większej od 1 999 ujętych w AKPOŚK 2022.

Wszystkie otrzymane ankiety sprawozdawcze zostały przeanalizowane i zweryfikowane przez Wody Polskie. Dane, które wymagały uzupełnienia, poprawienia, bądź uszczegółowienia, zostały skonsultowane z przedstawicielem właściwego urzędu gminy za pośrednictwem właściwych regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Na podstawie zweryfikowanych informacji opracowano sprawozdanie zbiorcze za 2024 rok.

Sprawozdanie z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych za rok ubiegły zawiera dane z 1 525 aglomeracji, które były obsługiwane przez 1 616 funkcjonujących oczyszczalni ścieków.

W sprawozdaniu dla aglomeracji Brzozów, przyjętej uchwałą nr LXXV/784/2024 Rady Miejskiej w Brzozowie z dnia 29 kwietnia 2024 r., uwzględniono dane z obszaru dotychczasowych aglomeracji Brzozów (uchwała XXXV/324/2021) oraz Grabownica Starzeńska (uchwała XXXIII/303/2020). Obecna

aglomeracja Brzozów powstała w wyniku połączenia terenów obu wyżej wymienionych aglomeracji, w związku z czym aglomeracja Grabownica Starzeńska przekazała niewypełnione sprawozdanie za rok 2024, gdyż wszystkie dane zostały ujęte w sprawozdaniu aglomeracji Brzozów. Aglomeracja Grabownica Starzeńska jest obecnie nieaktywna.

W dokumencie znajdują się również aglomeracje o RLM poniżej 2000. Są to aglomeracje które w wyniku dokonanych przeglądów obszarów i granic aglomeracji, o których mowa w art. 92 ustawy – Prawo wodne, stwierdziły konieczność dokonania zmiany ze względu na aktualizację liczby osób przebywających w aglomeracji lub wyłączenia z ich obszaru zakładów przemysłowych. Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 9 przedmiotowej ustawy aglomeracje, w których nastąpiło zmniejszenie równoważnej liczby mieszkańców poniżej 2000, mogą nie podlegać zniesieniu, jeżeli przedsięwzięcie planowane, realizowane lub zrealizowane na ich obszarze zostało ujęte w zestawieniu niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych, o którym mowa w art. 88 ust. 1, przez okres planowania, realizacji i 5 lat po zrealizowaniu tego przedsięwzięcia.

Wszystkie aglomeracje przedstawiły stan realizacji KPOŚK na 31 grudnia 2024 r., uwzględniając najbardziej aktualne na dzień sporządzenia sprawozdania uchwały wyznaczające ich obszar i granice. Trzy aglomeracje przekazały swoje sprawozdania dopiero po nałożeniu przez właściwe regionalne zarządy gospodarki wodnej kary za nieprzekazanie poprawionego lub uzupełnionego sprawozdania w terminie 7 dni od otrzymania wezwania, o którym mowa w art. 90 ust. 3 oraz 96a ust. 4 ustawy – Prawo wodne.

III. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w roku 2024

III.1. Sposób przedstawienia wyników

Szczegółowe dane sprawozdawcze z realizacji KPOŚK w roku 2024 przedstawiono w formie zestawień tabelarycznych zamieszczonych w załączniku. Zawierają one informacje o stanie prac inwestycyjnych w aglomeracjach zaplanowanych w AKPOŚK 2022. Informacje te przedstawione zostały w następujących grupach tematycznych:

- **Grupa 1** Aglomeracje – dane podstawowe
- **Grupa 2** Zbiornice sieci kanalizacyjne
- **Grupa 3** Oczyszczalnie ścieków komunalnych
- **Grupa 4** Gospodarka osadowa
- **Grupa 5** Nakłady finansowe
- **Grupa 5A** Źródła pochodzenia nakładów finansowych
- **Grupa 6** Zgodność z warunkami dyrektywy Rady 91/271/EWG

Każdą z ww. grup tematycznych zaprezentowano w rozbiciu na przedziały RLM (wielkość RLM aglomeracji).

Analiza danych uwzględniająca podział kraju na obszary dorzeczy została przedstawiona w trzech grupach: Wisła i Odra (dwa główne dorzecza) oraz pozostałych dorzeczach, które ze względu na ich marginalne znaczenie w zestawieniu sumarycznym zostały zebrane i przedstawione łącznie jako „Inne”.

Podział kraju na regiony wodne zaprezentowano z wyszczególnieniem następujących regionów: Region Małej Wisły, Region Górnej Wisły, Region Środkowej Wisły, Region Dolnej Wisły, Region Górnej Odry, Region Środkowej Odry, Region Warty oraz Region Dolnej Odry i Przymorza. Pozostałe regiony wodne zsumowano i zaprezentowano łącznie jako „inne”.

III.2. Aglomeracje – dane podstawowe

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 1)

Aglomeracja oznacza teren, na którym zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu tych ścieków (art. 86 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960.)).

Aglomerację wyznacza rada gminy w drodze uchwały, po wcześniejszym uzgodnieniu z Wodami Polskimi oraz właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, jeśli obszar obejmuje tereny chronione.

W przypadku aglomeracji obejmującej tereny w dwóch lub więcej gminach, wyznaczenie należy do rady gminy o największej równoważnej liczbie mieszkańców.

Wyznaczone aglomeracje podlegają okresowej weryfikacji, w wyniku której mogą zostać podzielone, połączone, utworzone nowe lub zlikwidowane. W efekcie liczba aglomeracji oraz generowany przez nie ładunek zanieczyszczeń zmienia się z roku na rok.

Według danych na koniec 2024 r. 1 525 aglomeracji generuje ładunek zanieczyszczeń wyrażony w BZT₅ w wysokości nieco ponad 35 192 tys. RLM, w tym 26 598,4 tys. od stałych mieszkańców, wśród których około:

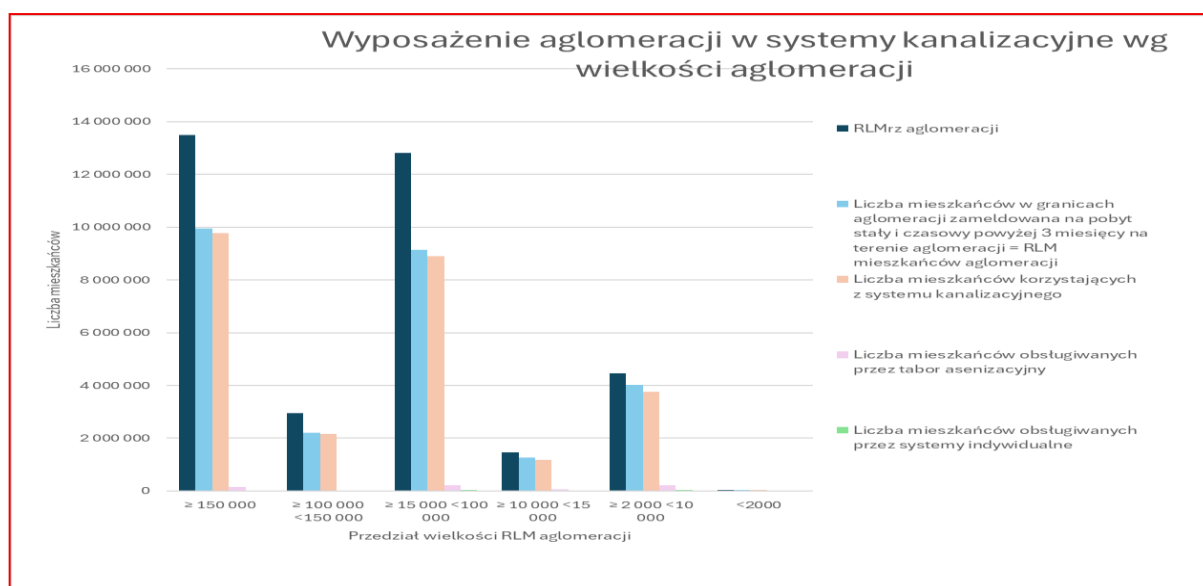
- 25 829 tys. korzysta z sieci kanalizacyjnej,
- 665 tys. korzysta ze zbiorników bezodpływowych,
- 102 tys. korzysta z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Powyższe dane w podziale na RLM aglomeracji ilustruje tabela nr 1.

Tabela 1. Liczba aglomeracji oraz liczba mieszkańców korzystających z poszczególnych systemów odbioru ścieków – według przedziałów RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Liczba aktywnych aglomeracji	RLM aglomeracji	Liczba mieszkańców zameldowanych w aglomeracji	Liczba mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego	Liczba mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych	Liczba mieszkańców obsługiwanych przez systemy indywidualne
1	2	3	4	5	6	7
≥ 150 000	33	13 488 838	9 944 949	9 774 053	153 747	16 540
≥ 100 000 < 150 000	24	2 941 555	2 199 070	2 172 235	22 700	4 135
≥ 15 000 < 100 000	354	12 804 782	9 140 562	8 890 198	210 822	39 212
≥ 10 000 < 15 000	121	1 453 645	1 261 594	1 189 438	62 020	9 602
≥ 2 000 < 10 000	969	4 461 025	4 012 017	3 767 823	211 516	31 840
< 2 000	24	42 407	40 201	35 420	3 934	653
RAZEM	1 525	35 192 252	26 598 393	25 829 167	664 739	101 982

Z kolei na wykresie 1 przedstawiono wyposażenie w systemy kanalizacyjne aglomeracji w 2024 r. wg grup RLM.

Wykres 1. Wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacyjne wg wielkości aglomeracji (stan na 31.12.2024 r.).

III.3. Zbiornice sieci kanalizacyjne

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 2)

W ramach realizacji inwestycji w zakresie wyposażenia aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej w 2024 r. na terenie aglomeracji wybudowano 1 504 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 117 km sieci grawitacyjnej. Zmodernizowano 323 km sieci istniejącej. Podłączono 441 074 mieszkańców, w tym 404 252 mieszkańców zostało podłączonych do już istniejącej sieci, a 36 822 stanowią mieszkańcy podłączeni do sieci kanalizacyjnej wybudowanej w roku sprawozdawczym. Należy zwrócić uwagę, że jest to już kolejny rok, kiedy liczba podłączeń mieszkańców do sieci istniejącej przekroczyła 400 000, co pozwala pozytywnie ocenić działalność niektórych gmin w kierunku realizacji ich obowiązków.

W tabeli 2 przedstawiono długości istniejącej oraz wybudowanej w roku 2024 sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach, a także przyrost liczby mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych w wyniku wybudowania zbiorczych sieci kanalizacyjnych.

Tabela 2. Zbiorcze sieci kanalizacyjne w aglomeracjach – według przedziałów RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej) w aglomeracji		Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej		Przyrost liczby mieszkańców aglomeracji, korzystających z usług kanalizacyjnych		Długość zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej [km]
	ogółem	w tym sieci grawitacyjnej	ogółem	w tym sieci grawitacyjnej	do sieci istniejącej w roku sprawozdawczym	do sieci nowo wybudowanej w roku sprawozdawczym	
	[km]						
1	2	3	4	5	6	7	8
≥ 150 000	31 012	27 922	312	259	17 238	12 194	61
≥ 100 000 < 150 000	7 854	6 850	38	33	6 798	1 417	10
≥ 15 000 < 100 000	59 868	48 143	455	354	266 307	11 782	57
≥ 10 000 < 15 000	11 174	8 364	186	142	17 474	4 170	75
≥ 2 000 < 10 000	49 335	35 009	504	327	93 524	7 197	120
< 2 000	600	423	10	1	2 911	62	0
RAZEM	159 843	126 711	1 504	1 117	404 252	36 822	323

III.4. Oczyszczalnie ścieków komunalnych

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 3)

W ramach realizacji inwestycji z KPOŚK aglomeracje wyposażane są w komunalne oczyszczalnie ścieków, które powinny zapewniać odpowiednie standardy oczyszczania.

Standardy jakości ścieków odpływających z oczyszczalni muszą zapewniać – w przypadku oczyszczalni w aglomeracji o RLM ≥ 9 999 – podwyższone usuwanie związków azotu i fosforu, zaś w pozostałych przypadkach – pełne biologiczne oczyszczanie ścieków.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r. aglomeracje obsługiwane były przez 1 616 aktywnych (działających) oczyszczalni ścieków, spośród których 773 posiada technologie podwyższonego usuwania związków azotu i fosforu, zaś 843 oczyszczalni oczyszcza ścieki na drodze biologicznej. Spełnienie wymogów rozporządzenia Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (rozporządzenie ściekowe) zostało osiągnięte w 1 499 oczyszczalniach. Szczegółowe dane ilustruje tabela 3.

Tabela 3. Oczyszczalnie ścieków komunalnych na terenie aglomeracji – według przedziałów RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Liczba aktywnych oczyszczalni				Ilość ścieków komunalnych powstających w aglomeracji ogółem	Ilość oczyszczonych ścieków komunalnych ogółem w ciągu roku
	ogółem	w tym oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem azotu i fosforu	w tym oczyszczalnie biologiczne	w tym liczba oczyszczalni spełniających wymagania rozporządzenia ściekowego		
					[tys. m³/r]	
1	2	3	4	5	6	7
≥ 150 000	45	44	1	44	827 372	854 966
≥ 100 000 < 150 000	30	30	0	29	143 623	147 937
≥ 15 000 < 100 000	385	372	13	357	659 194	721 022
≥ 10 000 < 15 000	123	114	9	102	66 877	67 851
≥ 2 000 < 10 000	1 010	213	797	944	279 781	269 171
< 2 000	23	0	23	23	1 623	1 377
RAZEM	1 616	773	843	1 499	1 978 469	2 062 324

W roku 2024 przeprowadzono łącznie 233 inwestycje na aktywnych oczyszczalniach ścieków. Najwięcej dotyczyło ich modernizacji (77) lub jednocześnie modernizacji jak i rozbudowy obiektów (57). Szczegółowe informacje w tym zakresie zaprezentowano w Tabeli 4.

Tabela 4. Realizacja inwestycji na oczyszczalniach ścieków – według przedziałów RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Inwestycje na aktywnych oczyszczalniach ścieków zrealizowane w roku 2024 (BN, L, M, MO, R, RM, E) *)							
	ogółem	BN	M	MO	R	RM	L	E
1	2	3	4	5	6	7	8	9
≥ 150 000	33	0	17	9	0	4	0	3
≥ 100 000 < 150 000	8	0	2	2	0	2	0	2
≥ 15 000 < 100 000	76	0	25	14	3	12	0	22
≥ 10 000 < 15 000	10	0	3	3	0	1	0	3
≥ 2 000 < 10 000	106	5	30	16	3	38	0	14
< 2 000	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	233	5	77	44	6	57	0	44

*) BN – budowa nowej oczyszczalni ścieków, L – likwidacja oczyszczalni ścieków, M – modernizacja oczyszczalni ścieków, MO – modernizacja tylko części osadowej oczyszczalni, R – rozbudowa oczyszczalni ścieków, RM – rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, E – inwestycja prowadząca do podwyższenia efektywności energetycznej oczyszczalni.

III.5. Gospodarka osadowa

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 4)

Krajowe regulacje prawne odnoszące się do kwestii osadów ściekowych zawarte są w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960),
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 757),
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 105),

- rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1757).

Natomiast zasady postępowania z osadami ściekowymi, które są odpadami określają przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, 1597, 1688, 1852, 2029, z 2024 r. poz. 1834, 1911, 1914.). W odniesieniu do odzysku komunalnych osadów ściekowych, które są stosowane na powierzchni ziemi, w celach określonych w art. 96 ust. 1 ustawy o odpadach, zastosowanie mają również przepisy rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie stosowania komunalnych osadów ściekowych (Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 18 listopada 2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie stosowania komunalnych osadów ściekowych; Dz. U. z 2023 r. poz. 23).

Ponadto, powyższe kwestie regulowane są przez:

- rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu (Dz. U. z 2016 r. poz. 108),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2015 r. w sprawie procesu odzysku R10 (Dz. U. z 2015 r. poz. 132) – w zakresie odzysku komunalnych osadów ściekowych,

Na poziomie unijnym, kwestie gospodarki osadami reguluje m.in.:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3, z późn. zm.) (Tekst mający znaczenie dla EOG) – która określa zasady gospodarki odpadami, w tym komunalnymi osadami ściekowymi, od momentu, w którym stają się one odpadami,
- Dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska w szczególności gleby, w przypadku wykorzystania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz. Urz. L 181 z 04.07.1986, str. 6 Polskie wydanie specjalne: Rozdział 15, Tom 1, str. 265),
- Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. Urz. L 182 z 16.07.1999, str. 1 – Polskie wydanie specjalne: Rozdział 15, Tom 4, str. 228) – która wprowadza ograniczenia odnośnie do składowania odpadów,
- Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych.

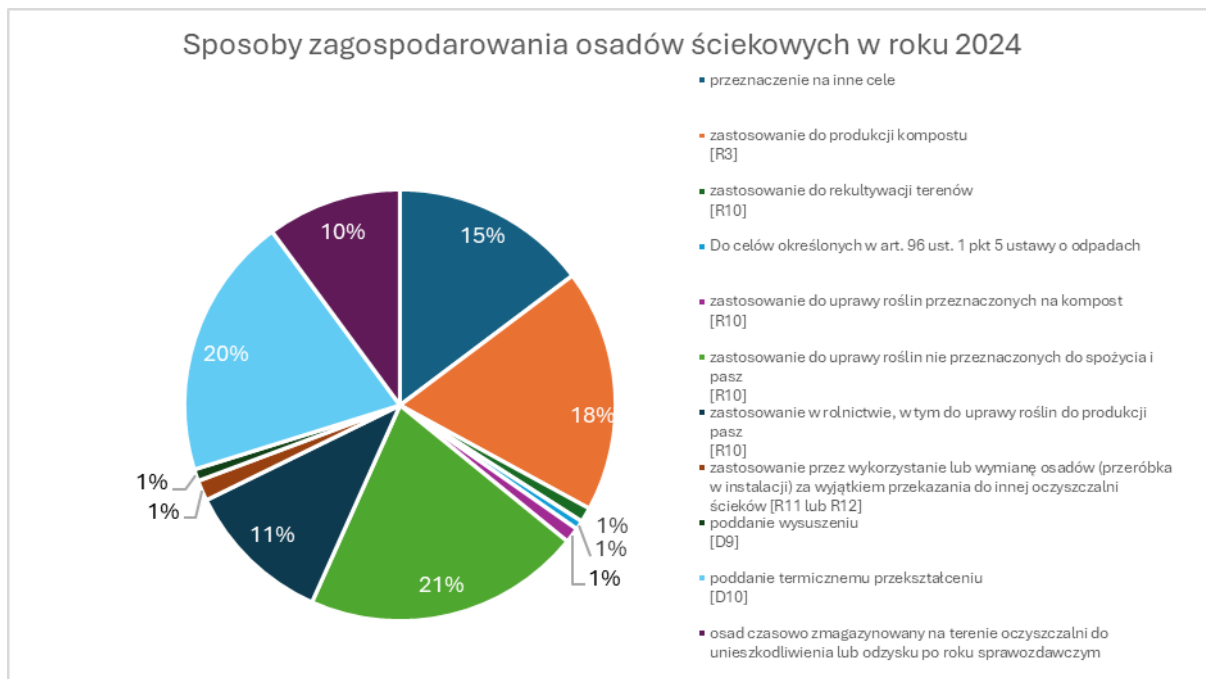
Ilość wytworzonych osadów ściekowych w przeliczeniu na suchą masę poddanych zagospodarowaniu w roku 2024 wyniosła 655 119 Mg. Najważniejsze kierunki zagospodarowania osadów to:

- zastosowanie w rolnictwie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i pasz [R10] - 151,8 tys. Mg;
- poddanie termicznemu przekształceniu [D10] -143,5 tys. Mg;
- zastosowanie do produkcji kompostu [R3] - 132,6 tys. Mg.

Informacje dotyczące poszczególnych sposobów zagospodarowania osadów ściekowych, ilości wytworzonej suchej masy w roku 2024 ilustruje tabela 5 oraz wykres 2.

Tabela 5. Gospodarka osadowa w roku 2024 – według przedziałów RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Ilość osadów zagospodarowanych i unieszkodliwionych w roku sprawozdawczym	Ilość suchej masy osadów z podziałem na procesy unieszkodliwiania i odzysku [Mg/a]										
		zastosowanie do produkcji kompostu [R3]	zastosowanie do rekultywacji terenów [R10]	do celów określonych w art. 96 ust. 1 pkt 5 ustawy o odpadach	zastosowanie do uprawy roślin przeznaczonych na kompost [R10]	zastosowanie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i pasz [R10]	zastosowanie w rolnictwie, w tym do uprawy roślin do produkcji pasz [R10]	zastosowanie przez wykorzystanie lub wymianę osadów (przeróbka w instalacji) z wyjątkiem przekazania do innej oczyszczalni ścieków [R11 lub R12]	poddanie wysuszeniu [D9]	poddanie termicznemu przekształceniu [D10]	osad czasowo zmagazynowany na terenie oczyszczalni do unieszkodliwienia lub odzysku po roku sprawozdawczym	przeznaczenie na inne cele
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
≥ 150 000	197 350	42 822	0	0	0	25 035	976	6 409	4 075	83 869	15 221	34 165
≥ 100 000 < 150 000	44 908	15 085	0	0	0	13 337	10 938	0	174	0	2 866	5 374
≥ 15 000 < 100 000	286 386	50 244	1 543	3 810	5 344	82 927	41 114	3 320	1 925	45 109	27 495	51 051
≥ 10 000 < 15 000	30 753	6 918	1 097	655	229	7 648	7 901	488	0	72	3 918	5 745
≥ 2 000 < 10 000	95 311	17 476	5 331	427	2 763	22 833	19 579	1 064	299	14 500	24 148	11 039
< 2 000	410	70	72	0	24	110	27	0	5	0	41	102
RAZEM	655 119	132 616	8 043	4 892	8 360	151 890	80 535	11 281	6 478	143 549	73 689	107 475

Wykres 2. Zagospodarowanie osadów ściekowych w roku 2024 – udział w %.

III.6. Finansowanie inwestycji

(Szczegółowe informacje: Załączniki – Grupa 5 i 5A)

W realizację przedsięwzięć zapisanych w KPOŚK zaangażowani są inwestorzy oraz instytucje wspierające finansowo wykonywanie zadań związanych z wyposażeniem aglomeracji w zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych, poprzez dotacje Unii Europejskiej z Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS 2021-2027) z Funduszy Europejskich dla regionów czy Krajowego Planu Odbudowy.

Głównymi źródłami pochodzenia nakładów finansowych na inwestycje w zakresie realizacji infrastruktury sanitarnej były:

- środki własne gmin oraz przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych;
- krajowe fundusze ekologiczne:
 - ✓ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - ✓ Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki unijne finansowane w ramach programów:
 - ✓ Program FEnIKS (Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko),
 - ✓ Fundusze Europejskie dla regionów.

Nakłady finansowe poniesione w roku 2024 na budowę, rozbudowę lub modernizację oczyszczalni ścieków oraz budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej wyniosły niecałe 3 227 mln zł (tabela 6), w tym około:

- 1 840 mln zł wydatkowano na budowę i modernizację sieci,
- 1 387 mln zł na inwestycje związane z oczyszczalniami.

Tabela 6. Nakłady poniesione na zbiorcze systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków w roku 2024

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Zbiorcze systemy kanalizacyjne ogółem	Oczyszczalnie ścieków komunalnych ogółem	Łącznie nakłady poniesione
	[tys. zł]		
1	2	3	4
≥ 150 000	513 020	345 980	859 000
≥ 100 000 < 150 000	96 518	34 281	130 799
≥ 15 000 < 100 000	510 432	268 424	778 856
≥ 10 000 < 15 000	143 277	71 909	215 186
≥ 2 000 < 10 000	567 962	662 509	1 230 471
< 2 000	8 688	3 667	12 355
RAZEM	1 839 896	1 386 771	3 226 667

Analiza sprawozdań wykazała następujący rozkład nakładów finansowych z uwzględnieniem źródeł ich pochodzenia (tabela 7 oraz wykres 3):

- środki własne – ponad 1 557 mln zł, co stanowi 48,3% ogólnej wartości nakładów finansowych,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – blisko 30 mln zł (0,9%),
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – ponad 18,5 mln zł (0,6%),
- fundusze zagraniczne – niecałe 144 mln zł (4,5%),
- kredyty i pożyczki krajowe – blisko 288 mln zł (8,9%),
- pozostałe źródła finansowania – prawie 1 190 mln zł (36,9%).

Tabela 7. Źródła pochodzenia nakładów finansowych – podział na grupy RLM

NAKŁADY FINANSOWE - PODZIAŁ NA PRZEDZIAŁY RLM						
Przedział wielkości RLM aglomeracji	Środki własne samorządów gmin oraz środki przedsiębiorstw wodociągowo- kanalizacyjnych	Fundusze ekologiczne (dotacje bezwrotne)		Fundusze zagraniczne	Kredyty i pożyczki krajowe w tym bankowe, z NFOŚiGW oraz z WFOŚiGW	Pozostałe źródła finansowania (banki, środki prywatne, agencje)
		NFOŚ i GW	WFOŚ i GW			
[tys. zł]						
1	2	3	4	5	6	7
≥ 150 000	580 025	1 935	97	87 908	110 467	78 568
≥ 100 000 < 150 000	94 508	0	4 315	306	20 945	10 725
≥ 15 000 < 100 000	444 073	3 037	2 904	14 975	52 226	261 647
≥ 10 000 < 15 000	67 716	14 100	633	17 173	16 042	99 524
≥ 2 000 < 10000	365 073	10 884	10 590	20 325	88 239	735 947
< 2 000	5 891	0	0	3 000	0	3 464
RAZEM	1 557 286	29 957	18 539	143 686	287 919	1 189 874

W tabeli 9 przedstawiono zestawienie nakładów finansowych poniesionych na budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków oraz na budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych w poszczególnych latach.

Tabela 9. Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003-2024

Nakłady inwestycyjne poniesione w latach 2003-2024 [mln zł]																				
oczyszczalnie ścieków komunalnych		zbiornice systemy kanalizacyjne	rok																	
3 116		7 072	2003-2006																	
985		2 226	2007																	
1 219		3 326	2008																	
2 479		4 800	2009																	
3 028		5 032	2010																	
1 774		5 414	2011																	
1 283		4 515	2012																	
1 161		3 150	2013																	
1 460		3 773	2014																	
1 657		4 003	2015																	
582		1 196	2016																	
1 229		1 387	2017																	
1 370		2 313	2018																	
2 574		2 922	2019																	
2 275		3 126	2020																	
2 755		2 648	2021																	
2 451		2 742	2022																	
2 050		2 711	2023																	
1 387		1 840	2024																	
34 835		64 196	razem																	

IV.2. Ocena inwestycji w aspekcie wypełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG

(Szczegółowe informacje: Załącznik – Grupa 6)

W oparciu o dane sprawozdawcze dokonano oceny stanu wypełnienia wymagań dyrektywy 91/271/EWG dla 2024 r. Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej zastosowano następujące założenia:

I. **Wyposażenie aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych** powinno zapewniać co najmniej 98% poziom obsługi. Pozostałe 2% ładunku nieodprowadzanego siecią kanalizacyjną nie może przekraczać wartości 2 000 RLM. Ładunek ten musi być oczyszczany w innych systemach oczyszczania ścieków (indywidualnych lub innych właściwych systemach), które zapewniają taki sam poziom ochrony środowiska jak w przypadku całej aglomeracji (zgodnie z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG). Analiza tego założenia polegała na weryfikacji aktualnego stanu aglomeracji pod kątem stopnia skanalizowania. Wskaźnik ten obliczono na podstawie liczby RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej (kolumna 36 w części tabelarycznej sprawozdania) w odniesieniu do całkowitego, rzeczywistego ładunku zanieczyszczeń wytwarzanego w aglomeracji, wyrażonego w RLM (kolumna 35).

II. **Wydajność oczyszczalni** w aglomeracjach odpowiada przynajmniej ładunkowi generowanemu na ich obszarze (art. 10 dyrektywy 91/271/EWG).

W przypadku tego założenia sprawdzono, czy łączne, maksymalne wydajności oczyszczalni ścieków (kolumna nr 162) są na poziomie co najmniej RLM aglomeracji (kolumna nr 35).

III. **Standardy oczyszczania ścieków przez oczyszczalnie** uzależnione są od wielkości aglomeracji. Zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych prawem standardów oczyszczania ścieków. W każdej oczyszczalni zlokalizowanej

na terenie aglomeracji powyżej 9 999 RLM wymagane jest podwyższone usuwanie biogenów (art. 4 lub/i 5 dyrektywy 91/271/EWG).

W oparciu o przepisy rozporządzenia ściekowego, do analizy zgodności z III warunkiem dyrektywy posłużono się następującą metodyką:

Jeżeli wydajność oczyszczalni wyrażona w RLM w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym należy **do tego samego** przedziału co RLM aglomeracji – oczyszczalnia (i aglomeracja) spełnia III warunek dyrektywy, jeśli wartości parametrów ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni nie przekraczają wartości przyjętych w Załączniku nr 3 rozporządzenia ściekowego dla danego przedziału RLM. Dopuszczalne są sytuacje, kiedy wartości substancji są przekroczone, a oczyszczalnia (i aglomeracja) spełnia III warunek, jeżeli wypełnione są zapisy §8 ust. 1, pkt 1-2 oraz warunki określone w przypisach nr 1b, 2 lub 3 Załącznika nr 3 do rozporządzenia ściekowego.

Jeżeli wydajność oczyszczalni wyrażona w RLM w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym należy **do niższego** przedziału niż RLM aglomeracji – oczyszczalnia (i aglomeracja) spełnia III warunek dyrektywy, jeśli wartości wybranych parametrów ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni nie przekraczają wartości przyjętych dla wyższego przedziału RLM w Załączniku nr 3 (w tym przypadku RLM aglomeracji) lub je przekraczają, jednak są w zgodzie z zapisami §8 ust. 1, pkt 1-2 oraz warunki określone w przypisach nr 1b, 2 lub 3 Załącznika nr 3 do rozporządzenia ściekowego.

Zaprezentowana metodyka oceny zgodności pozostaje w zgodzie z §4 ust. 2 rozporządzenia ściekowego, które wprost wyodrębnia oczyszczalnie w aglomeracji i odwołuje się do Załącznika nr 3 i do stosującego analogiczną konstrukcję §11 ust. 1 lit. a, tiret trzecie oraz ust. 1 lit. b, tiret trzecie rozporządzenia. Również w dyrektywie 91/271/EWG, w art. 5 ust. 2 położony został nacisk na RLM aglomeracji, które przekraczają próg 9 999 RLM, a nie oczyszczalni. Powyższa sytuacja została szerzej opisana w rozdziale 1, w podpunkcie 1.1, w ustępie 9² oraz w rozdziale 4.2, punkt 4³, w dokumencie pn. „Terminy i definicje Dyrektywy w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych 91/271/EWG”, przyjętym na spotkaniu grupy roboczej ds. raportowania UWWTD-REP w ramach Dyrektywy w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych w dn. 20 grudnia 2006 r.

Jeżeli wydajność oczyszczalni wyrażona w RLM w obowiązującym pozwoleniu wodnoprawnym należy **do wyższego** przedziału niż RLM aglomeracji – oczyszczalnia (i aglomeracja) spełnia III warunek dyrektywy, jeśli wartości wybranych parametrów ścieków oczyszczonych odprowadzanych z oczyszczalni nie przekraczają wartości przyjętych dla wyższego przedziału RLM w Załączniku nr 3 (w tym przypadku RLM oczyszczalni) lub je przekraczają, jednak są w zgodzie z zapisami §8 ust. 1, pkt 1-2 oraz przypisami nr 1b, 2 lub 3 Załącznika nr 3 do rozporządzenia ściekowego.

² „Aglomeracja może być obsługiwana przez kilka oczyszczalni, z których każda odprowadza oczyszczone ścieki komunalne do różnych wód. Może też być tak, że takie wody będą należeć do różnych kategorii, tzn. wrażliwych oraz normalnych. W odniesieniu do wrażliwych wód, do których odprowadzane są ścieki, brzmienie art. 3 i 5 ust. 2 wskazuje, że to równoważna liczba mieszkańców całej aglomeracji (tzn. cały wytworzony ładunek wyrażony w RLM), a nie wydajność jakiegokolwiek danej oczyszczalni obsługującej aglomerację decyduje, czy potrzebne jest bardziej rygorystyczne oczyszczanie. W rezultacie, jeśli RLM aglomeracji przekracza 10 000, to należy zapewnić wyższy poziom oczyszczania w stosownym terminie w przypadku ścieków odprowadzanych do obszaru wrażliwego, nawet jeśli stanowią one tylko część oczyszczonych ścieków z tej aglomeracji.”

³ „... Wymagania dotyczące wydajności oczyszczalni nie mogą być oderwane od wytworzonego ładunku, ponieważ oczyszczalnia powinna odpowiadać wielkości aglomeracji i jej rozwojowi w przyszłości, aby zapewnić stałą zgodność z przepisami.”

Jeżeli na terenie aglomeracji jest oczyszczalnia o wydajności, określonej w pozwoleniu wodnoprawnym, znacząco większej niż wielkość aglomeracji, należy podejrzewać, że obsługuje ona również duży obszar spoza aglomeracji, a odprowadzane z niej ścieki dają punktowo znaczące oddziaływania na obszary wrażliwe, którymi objęty został cały obszar Polski. Dopuszcza się sytuację, że deklarowana wydajność jest wydajnością zawyżoną, a sprawozdawana oczyszczalnia nie przyjmuje i nie będzie w przyszłości przyjmować takiego ładunku zanieczyszczeń. W takiej sytuacji PGW WP będzie zalecać gminom lub podmiotom administrującym oczyszczalnią wystąpienie o korektę pozwolenia wodnoprawnego adekwatnie do stanu rzeczywistego.

Jeśli jednak oczyszczalnia faktycznie przyjmuje ładunek deklarowany w pozwoleniu wodnoprawnym, należy podejrzewać, że obszary otaczające aglomerację po osiągnięciu wymaganego stopnia skanalizowania będą sukcesywnie dołączane do obszaru aglomeracji, a jej wartość RLM zbliżać się będzie do RLM określonej w pozwoleniu. Dlatego też narzucanie rygorystycznych warunków jakości oczyszczonych ścieków odpowiadać będzie faktycznemu ładunkowi ścieków zrzucanych do odbiornika oraz będzie uwzględniać przyszły rozwój aglomeracji.

Przyjęty tryb analizy spełnienia przez aglomeracje warunku III dyrektywy pozwala na oszacowanie stanu wypełnienia dyrektywy 91/271/EWG w obszarze jakości ścieków oczyszczonych, narzucając jednocześnie na gminę konieczność podjęcia ewentualnych działań naprawczych, a także biorąc pod uwagę utrzymanie zgodności z jej warunkami w przypadku dalszego rozwoju aglomeracji.

Wypełnieniem wymagań dyrektywy 91/271/EWG jest łączne spełnienie wszystkich warunków zgodności.

Jednocześnie zgodnie z wymogami KE zastosowano **hierarchię zgodności z artykułami 3, 4, 5 ust. 2 i 10 dyrektywy 91/271/EWG**. Oznacza to, że jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie ww. warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG, to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy. W tabeli 10 przedstawiono szczegółowe dane odnośnie do zgodności z dyrektywą aglomeracji z uwzględnieniem powyższej zasady. Tym samym przy rozpatrywaniu liczby aglomeracji zgodnych z warunkiem II i III (kolumny numer 3 i 4) brano pod uwagę tylko te, które spełniły warunek I (kolumna 2). Z kolei przyjęcie warunku III zgodności wymaga spełnienia wcześniej warunku II.

Tabela 10. Spełnienie wymagań dyrektywy 91/271/EWG (stan na 31.12.2024 r.) – podział na przedziały RLM

Przedział wielkości RLM aglomeracji	Warunek I stopień skanalizowania (zgodność z art. 3 dyrektywy)	Warunek II wydajność oczyszczalni (zgodność z art. 10 dyrektywy)	Warunek III standardy oczyszczania (zgodność z art. 4 i 5 ust. 2 dyrektywy)	Spełnienie łącznie 3 warunków zgodności z dyrektywą (art. 3, 4, 5 ust.2 oraz 10)	% aglomeracji spełniających łącznie 3 warunki zgodności z dyrektywą
1	2	3	4	5	6
≥ 150 000	15	13	12	12	0,79%
≥ 100 000 < 150 000	23	22	21	21	1,38%
≥ 15 000 < 100 000	241	225	216	216	14,16%
≥ 10 000 < 15 000	60	55	47	47	3,08%
≥ 2 000 < 10 000	603	573	540	540	35,41%
< 2 000	11	10	10	10	0,66%
RAZEM	953	898	846	846	55,48%

Wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi (tj. Warunek I) został osiągnięty w 953 aglomeracjach, co stanowi 62,49% wszystkich aglomeracji. Ocena danych wykazała również,

że 1 394 aglomeracje posiadają oczyszczalnie komunalne, których wydajność wyrażona w RLM, odpowiada lub jest większa od RLM aglomeracji, co stanowi 91,41% wszystkich aglomeracji. Według informacji przekazanych przez gminy, 1 408 aglomeracji spełnia wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków (92,33% wszystkich aglomeracji). Przypomnieć należy, że dane w Tabeli nr 10 prezentowane są zgodnie z zasadą hierarchiczności, tj., jeżeli aglomeracja nie spełnia wymogu w zakresie warunku wynikającego z art. 3 dyrektywy 91/271/EWG, to uznaje się, że równocześnie nie spełnia pozostałych warunków dyrektywy.

łącznie wszystkie warunki spełnia 846 aglomeracji (55,5% wszystkich aglomeracji).

Dotychczasowe tempo realizacji inwestycji w ramach KPOŚK nie zapewniło osiągnięcia celów pośrednich określonych w Traktacie akcesyjnym. Realizacja inwestycji zaplanowanych w ramach AKPOŚK 2022 również nie zagwarantuje wypełnienia przez wszystkie aglomeracje wymogów dyrektywy 91/271/EWG. Przyczyną takiego stanu rzeczy są:

- nieprawidłowe wyznaczenie granic aglomeracji – w granicach aglomeracji znajdują się obszary, które nie spełniają stosownych kryteriów, w tym m.in. wskaźnika koncentracji,
- migracja ludności,
- brak ustawowych narzędzi wpływających na skuteczną realizację obowiązku meldunkowego, który ma bezpośredni związek z ustaleniem wielkości RLM aglomeracji,
- niewłaściwe zaplanowanie długości sieci kanalizacyjnych, wynikające ze złego wyznaczenia granic aglomeracji,
- brak odpowiednich i przemyślanych założeń koncepcyjnych planowanych do realizacji inwestycji ze strony organów i innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań wodociągowo-kanalizacyjnych na obszarze danej aglomeracji,
- brak skutecznego egzekwowania przez gminy realizacji przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia się do istniejącej sieci kanalizacyjnej nałożonego ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2022 r. poz. 2519 oraz z 2023 r. poz. 877),
- zaostrzenie wymogów dotyczących procentu skanalizowania aglomeracji wynikające ze stanowiska Komisji Europejskiej oraz wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej,
- mniejsze wykorzystanie środków zagranicznych na realizację działań na przestrzeni ostatnich kilku lat.

V. Podsumowanie

- 1) Sprawozdanie z realizacji *Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych* w 2024 roku zostało przygotowane na podstawie sprawozdań przekazanych przez gminy do Wód Polskich.
- 2) Sprawozdania gmin zawierają informacje dotyczące stanu realizacji przedsięwzięć ujętych w KPOŚK, obejmujących budowę i modernizację systemów zbierania oraz oczyszczania ścieków komunalnych, gospodarkę osadową, a także kwestie finansowania inwestycji.
- 3) Zakres sprawozdawczy objął wszystkie aglomeracje ujęte w szóstej aktualizacji KPOŚK.
- 4) W przypadku stwierdzenia niekompletnych lub niewiarygodnych danych sprawozdawczych Wody Polskie podejmowały działania mające na celu ich weryfikację lub uzupełnienie.
- 5) Dane uzyskane ze sprawozdań przedstawiają się następująco:

a) Dane podstawowe:

W 1 525 aktywnych aglomeracjach zamieszkuje blisko 26,6 mln mieszkańców, z czego ponad 25,8 mln korzysta z sieci kanalizacyjnej. Około 664,7 tys. osób korzysta ze zbiorników bezodpływowych, a blisko 102 tys. – z przydomowych oczyszczalni ścieków.

b) Sieci kanalizacyjne:

W 2024 roku wybudowano 1 504 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 117 km sieci grawitacyjnej. Liczba mieszkańców korzystających z usług kanalizacyjnych wzrosła o 441 tys. Ponadto zmodernizowano 323 km istniejącej sieci.

c) Oczyszczalnie ścieków:

Spośród 1 616 aktywnych oczyszczalni ścieków zrealizowano 233 inwestycje dotyczące oczyszczalni komunalnych, w tym:

- wybudowano 5 oczyszczalni,
- zmodernizowano 77 oczyszczalni,
- rozbudowano 6 oczyszczalni,
- przeprowadzono modernizację części osadowej w 44 oczyszczalniach,
- zrealizowano inwestycje łączone w zakresie modernizacji i rozbudowy w 57 obiektach,
- wykonano 44 inwestycje ukierunkowane na zwiększenie efektywności energetycznej oczyszczalni.

Na koniec 2024 r. 1 499 oczyszczalni (93%) spełniało wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków.

d) Gospodarka osadowa:

Ilość wytworzonych osadów ściekowych (w przeliczeniu na suchą masę) poddanych zagospodarowaniu w 2024 roku wyniosła około 655 tys. Mg.

e) Finansowanie:

Nakłady finansowe poniesione w 2024 roku na budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków oraz sieci kanalizacyjnych wyniosły ponad 3,2 mld zł, z czego 57% przeznaczono na budowę i modernizację sieci.

Największy udział w finansowaniu inwestycji miały środki własne gmin – ponad 48% całkowitych nakładów. Inne źródła finansowania stanowiły prawie 37% całości. Pozostałe środki pochodziły z funduszy zagranicznych (ok. 4,5%) oraz kredytów i pożyczek krajowych (blisko 9%).

f) Warunki zgodności:

Na koniec 2024 roku wymagany stopień obsługi zbiorczymi sieciami kanalizacyjnymi osiągnięto w 953 aglomeracjach. Spośród nich (spełniających art. 3 dyrektywy 91/271/EWG):

- 898 aglomeracji posiada oczyszczalnie komunalne, których łączna wydajność wyrażona w RLM odpowiada lub przekracza wartość RLM obsługiwanych aglomeracji,
- 846 aglomeracji spełnia również wymagania dotyczące jakości oczyszczanych ścieków.

Łącznie wszystkie warunki zgodności spełnia 846 aglomeracji, co stanowi 55,5% wszystkich aglomeracji ujętych w KPOŚK.

VI. Załączniki

Ankieta sprawozdawcza z realizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w 2024 r. składa się z arkuszy:

- Aglomeracje 2024 r.
- Oczyszczalnie 2024 r.
- KP 2024 r. (końcowe punkty zrzutu)
- Statystyka (w podziale na grupy):
 - ✓ Grupa 1 Aglomeracje – dane podstawowe,
 - ✓ Grupa 2 Zbiornice sieci kanalizacyjne,
 - ✓ Grupa 3 Oczyszczalnie ścieków komunalnych,
 - ✓ Grupa 4 Gospodarka osadowa,
 - ✓ Grupa 5 Nakłady finansowe,
 - ✓ Grupa 5A Źródła pochodzenia nakładów finansowych,
 - ✓ Grupa 6 Zgodność z warunkami dyrektywy Rady 91/271/EWG.

Załącznik jest dostępny jako odrębny plik w formacie .xlsx